

Babinski, Head & Co: **Neurologer utan Nobelpris**

En forskargrupp vid institutionen för medicinens historia och etik vid universitetet i Düsseldorf, Tyskland, har undersökt varför världskända neurologer *inte* fick Nobelpriset under första hälften av 1900-talet. **Nils Hansson**, lyfter här fram några intressanta exempel och ger även tips till alla som aspirerar på ett Nobelpris i framtiden.

Hur kommer det sig att Nobelpriset internationella prestige saknar motsvarighet? Förmodligen beror det på att priset har en mer än hundra års tradition, att det delas ut i flera kategorier (fysiologi eller medicin, fysik, kemi, litteratur och fred) och att det mediala genomslaget är starkt.¹ Därför förvånar det inte att hyllmeter litteratur skrivits om Nobelpristagarna som företrädare för hela forskningsfältet, exempelvis om Robert Koch (1843–1910) och bakteriologin, Karl Landsteiner (1868–1943) och blodgrupperna eller Francis Crick (1916–2004) / James Watson (f. 1928) om DNA. Men finns det en *alternativ* Nobelprishistoria? Ett medicinhistoriskt projekt vid universitetet i Düsseldorf intresserar sig inte i första hand för pristagarna, utan i stället för forskare som upprepade gånger nominerades, men av olika skäl aldrig fick priset. Hittills har vi med utgångspunkt i Nobelprisoni-

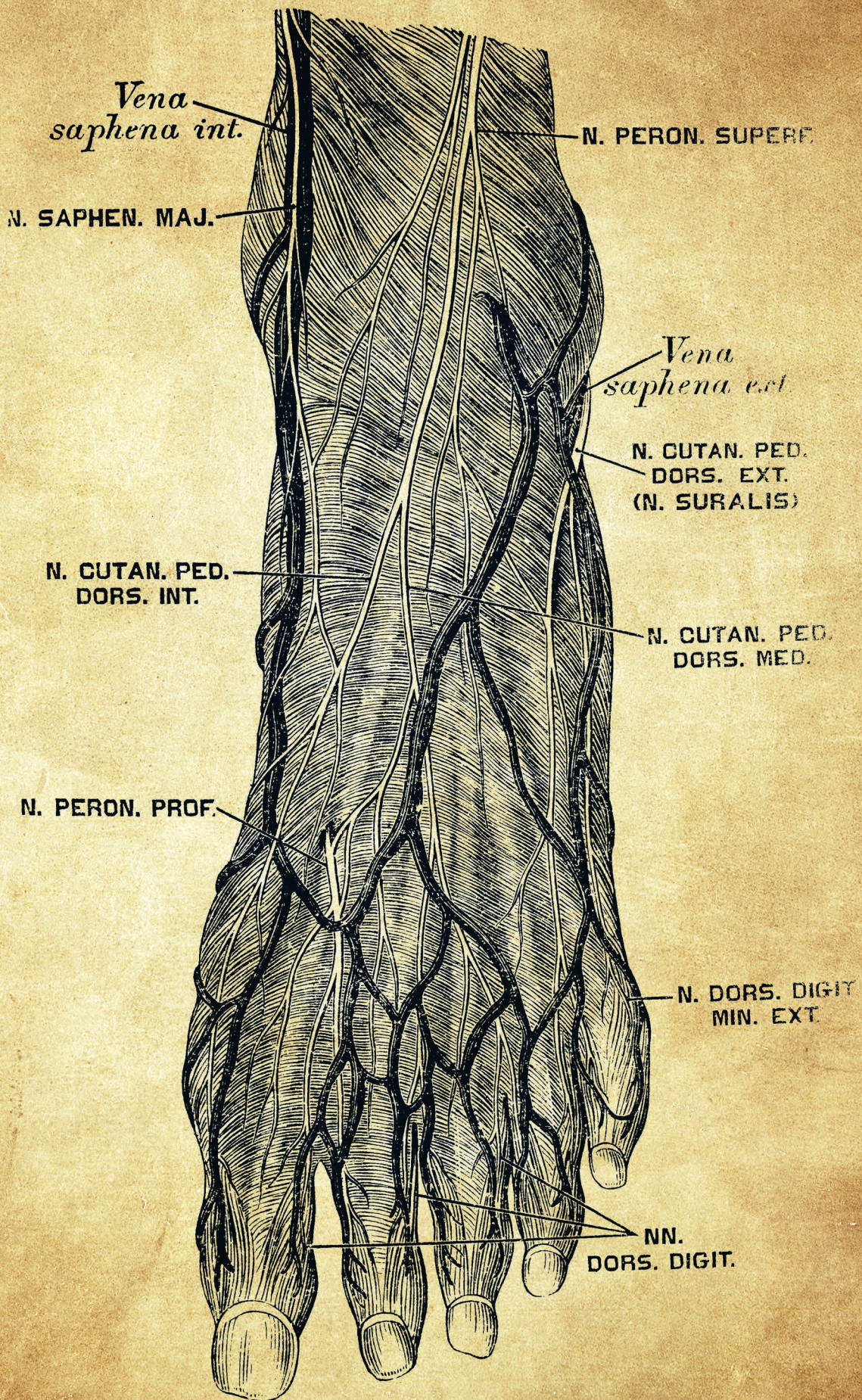

Ett medicinhistoriskt projekt vid universitetet i Düsseldorf intresserar sig inte i första hand för pristagarna, utan i stället för forskare som upprepade gånger nominerades, men av olika skäl aldrig fick priset.

neringar i Nobelkommitténs arkiv undersökt kandidater inom olika discipliner som kirurgi, farmakologi, psykiatri och kardiologi – nu står neurologi i fokus. Vilka neurologer nominerades förgäves under första halvan av 1900-talet?²

Ämnet är inte helt nytt.³ Farmakologen Göran Liljestrand (1886–1968), sekreterare för Nobelkommittén för fysiologi eller medicin under fyra decennier (!), skrev redan för sjuttio år sedan ett

kapitel om neurologer och *neuroscientists* i Nobelprissammanhang.⁴ Hans fokus var på Nobelpristagarna från 1901 till 1950, men han nämnde också kort några ”misslyckade” kandidater som Cécile Vogt (1875–1962) – den första kvinnan att bli nominerad till Nobelpriset i fysiologi eller medicin – Louis Édouard Lapicque (1866–1952) och John Newport Langley (1852–1925). Imponerad av Langleys forskning konstaterade Lilje-

Nobelpriskampanjer, där forskare i ett land går samman och föreslår en och samma kandidat gång på gång kan dock vara kontraproduktivt.

strand: "Vår kunskap om det autonoma nervsystemet baseras till stor del på undersökningarna av J. N. Langley". Liljestrand avslöjade att Nobelkommitténs medlemmar erkände betydelsen av Langleys arbete, med ett undantag: Neuropatologen Frithiof Lennmalm (1858–1924) var inte helt övertygad. Att enstaka negativa röster kan räcka för att sätta käppar i hjulet har visats i studier av nobelprisnomineringar av Harvey Cushing (1869–1939) och Victor Horsley (1857–1916).⁵

NOMINERADE NEUROLOGER

Hittills har mer än 20 Nobelpris i kategorin fysiologi eller medicin tilldelats forskare inom neurovetenskap, men dessa lyckliga få är endast toppen av isberget av nominerade neurologer. Varför nominerades neurologer som Joseph Babinski, Vladimir Bechterew och Henry Head åtskilliga gånger, och varför gick de miste om priset?

"INTE BARA REFLEXER": BABINSKI SOM NOBELPRISKANDIDAT

Först och främst på grund av Babinskis tecken och andra eponymer som Anton-Babinski-syndromet och Babinski-Nageotte-syndromet, är den fransk-polske neurologen Joseph Babinski (1857–1932) känd över hela världen.

När han var professor i Paris nominerades han av 14 europeiska forskare till Nobelpriset, särskilt för hans forskning kring reflexer och "hysteri". Den första nomineringen skrevs av den ryske professorn Leon Popielski (1866–1920) 1914. På 12 sidor beskrev Popielski Babinski som "nestorn" i neurologi. Han menade att Babinski hade utvecklat alldeles nya tekniska metoder för att undersöka patienter och att han beskrivit nya symtom och syndrom "på ett mycket originellt sätt". Popielski skildrade i detalj flera av Babinskis forsknings-

intressen, däribland syfilis, hysteri och neurokirurgi. För var och en av dem gav han referenser och citat i läroböcker och vetenskaplig litteratur och diskuterade potentiella "konkurrenter". Till exempel underströk han att Babinski hade publicerat om syfilis redan före den tyska neurologen Wilhelm Heinrich Erb (1840–1921). Men i slutändan var det stora antalet argument förmodligen en nackdel. Nobelkommittén var och är fortfarande mer intresserad av en banbrytande upptäckter än "all-round"-forskning. Andra nominatorer framställde visserligen Babinski först och främst som reflexforskare, men de kunde inte heller övertyga jurymedlemmarna.

Med tanke på de otaliga medicinska uppslag inom vitt skilda fält som presenteras varje år är det en minst sagt grannlaga uppgift för Nobelkommittén att kora en till tre pristagare.

VLADIMIR BECHTEREWS TIO NOMINERINGAR – ALLA FRÅN RYSSLAND

Förslagen för den ryske neurologen Vladimir Bechterew (1857–1927) motiverades med olika typer av forskning inom neurologi, anatomi, fysiologi och psykiatri, men i främsta rummet nämndes att han grundat ett forskningscentrum i Sankt Petersburg. En nominator skrev: "The institute is so well-known, that no further elaboration is necessary". Bechterew nominerades vid sammanlagt tio tillfällen – samtliga gånger av ryska kollegor. Nobelpriskampanjer, där forskare i ett land går samman och föreslår en och samma kandidat gång på gång kan

dock vara kontraproduktivt. Historiskt sett har juryn välkomnat att förslagen kommer från flera länder. Trots att han aldrig fick priset är han fortfarande känd som en pionjär inom neurologin, eller som en av hans studenter skrev: "Whereas neurology on the whole owes Bekhterev immensely important and substantial discoveries that further its development, Russian neurology in particular owes Vladimir Mikhailovich its existence".⁶

HENRY HEAD: "THE GREATEST CONTRIBUTION TO THE BORDERLINE REGIONS BETWEEN PHYSIOLOGY AND PSYCHOLOGY"

Den brittiske neurologen Henry Head (1861–1940) nominerades redan till det första Nobelpriset 1901, bland annat för forskning om herpes zoster. Sammantaget nominerades han fem gånger fram till 1921, två gånger av London-professorn och anatomen G. Elliot Smith (1871–1937). Elliot betonade Heads "remarkable researches on the sensory functions of the nervous system during the last 26 years" och att han var redaktör för tidskriften Brain. Elliot skrev:

"[Head's] epoch-making researches on the sensory functions of the cerebral cortex, which were published this week (Brain) [...] In my opinion this is perhaps the greatest contribution to the borderline regions between physiology and psychology which has yet been made."

Nobelkommittén var synnerligen imponerad av Heads arbeten och bedömde att han var en av de hetaste kandidaterna åren 1919 och 1920. Slutligen nådde dock inte heller Head prisfallen: Jules Bordet (1870–1961) tilldelades priset 1919 "for his discoveries relating to immunity," och 1920 gick det till August

Krogh (1874–1949) “for his discovery of the capillary motor regulating mechanism.”

RÅD TILL FRAMTIDA NOBELPRIS-ASPIRANTER

Vad krävs för att tilldelas ett Nobelpris? Till synes är allt mycket enkelt: I Alfred Nobels (1833–1896) testamente står att endast den är prisvärdig som gjort den “största nytta för mänskligheten”. Trots den kärnfulla formuleringen är det inte alldeles enkelt att i backspegeln klargöra vad som bedömts ha varit *prisvärdig* forskning. Med tanke på de otaliga medicinska uppslag inom vitt skilda fält som presenteras varje år är det en minst sagt grannliga uppgift för Nobelkommittén att kora en till tre pristagare. Historiker har skämtsamt liknat det vid en jury som får den uppgiften att värdera om Rembrandt eller Matisse var den bättre konstnären. Medicinshistoriker arbetar med att försöka rekonstruera historiska skeenden och placera dem i sina kulturella och teknologiska sammanhang, men deras förmåga att sja om

framtiden är begränsad, men åtminstone en trend över tid är tydlig: Generellt sett har *basic scientists* haft större Nobelprischanser än kliniska forskare, men en kombination av de båda har även lett till flera pris, bland annat det första som 1901 tilldelades Emil von Behring (1854–1917) för difteriforskning. Nästa Nobelpris i fysiologi eller medicin tillkännages den 5 oktober – kanske även i år för neurovetenskaplig forskning?

NILS HANSSON
Docent i medicinens historia och etik, Heinrich-Heine-universitetet i Düsseldorf, Tyskland.
nils.hansson@hhu.de

REFERENSER

1. Hansson N, Halling T, Fangerau H. (Eds). *Attributing Excellence in Medicine: The History of the Nobel Prize*. Brill 2019
2. Hansson N, Palmen L, Padriani G, Karenberg A. Babinski, Bektharev, Cerletti, Head, and Hitzig: European Neurologists

Nominated for the Nobel Prize 1901–1950. *European Neurology* 2020 (online first).

3. Grant G. The 1932 and 1944 Nobel Prizes in physiology or medicine: Rewards for ground-breaking studies in neurophysiology. *J Hist Neurosci*, 2006, 15(4): 341 – 357.

4. Liljestrand G. The prize in physiology or medicine. In: Schück H, Sohlman R, Österling A, Liljestrand G, Westgren A, Siegbahn M, editors. *Nobel: the man and his prizes*. New York, NY: Elsevier; 1962. p. 299–331, 315.

5. Hansson N, Schlich T. “Highly qualified loser”? Harvey Cushing and the Nobel Prize. *J Neurosurg*. 2015;122(4):976–9.

6. Skoromets AA, Akimenko MA. The history of neurology in St. Petersburg. *J Hist Neurosci*. 2017;16:90–9.

Instruktionsfilmer inom NEUROLOGI

– för dig och dina patienter

Även som APP

Ett enda klick för rätt och säker läkemedelsanvändning

Beställ kostnadsfria påminnelsekort: info@medicininstruktioner.se

